תורה אור

וממילא אינו מת מצוה

דאית ליה קוברין *דתניא *איזהו מת מצוה כל שאין לו קוברין, קורא ואחרים עונין אותו אין זה מת מצוה *ומת מצוה קנה מקומו והתניא *המוציא מת מוטל בסרטיא מפניהו לימין אסרטיא או לשמאל אסרטיא, שדה בור ושדה ניר - מפניהו לשדה בור, שדה ניר ושדה זרע - מפניהו לשדה ניר, היו שתיהן נירות שתיהן זרועות שתיהן בורות מפניהו לכל רוח שירצה אמר רב ביבי

לרוחב הדרך ממיצר למיצר

הבא במת מוטל על המיצר עסקינן מתוך

מפני הכהנים ועושי הטהרות שלא יאהילו עליו

שניתנה רשות לפנותו מן המיצר (א) מפניהו לכל רוח שירצה: ופטורין מרחיצת ידים: אמר אביי לא שנו אלא מים ראשונים אבל מים אחרונים חובה, *אמר רב חייא בר אשי מפני מה אמרו מים אחרונים חובה? מפני שמלח סדומית יש שמסמא את העינים

שיעור קטן כקורט בתוך כור — נמצא מעט

אמר אביי ומשתכחא כקורטא בכורא א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי כ"ל מילחא

רש"י גורס כל שכן - דצריך

מאי? א"ל [הא] לא מיבעיא: ומדמאי: *דתנן מאכילין את העניים דמאי ואת אכסניא דמאי אמר רב הונא תנא בית שמאי אומרים אין מאכילין את העניים דמאי ואת אכסניא דמאי ובית הלל אומרים מאכילין את העניים דמאי ואת אכסניא דמאי: ומלערב: אמרי דבי רבי ינאי לא שנו אלא עירובי חצירות אבל עירובי תחומין חייבין דתני רבי חייא לוקין על עירובי תחומין דבר תורה מתקיף לה רבי יונתן וכי לוקין על לאו שבאל? מתקיף רב אחא בר יעקב °אלא מעתה דכתיב °אל תפנו אל האובות ואל הידעונים ה"נ דלא לקי? רבי יונתן הכי קשיא ליה: *לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד וכל *לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין אין לוקין עליו?

דלישתמע איסור הוצאה- שחייב מיתת ב"ד — ע"י ר' חננאל

אמר רב אשי מי כתיב 'אל יוציא' °אל יצא" כתיב:

ואין כאן הוצאת משוי לכן אפשר לחייב מלקות — דאין כאן אב מלאכה

ויקרא יט — שמות טז

הדרן עלך מבוי

עושין °פסין לביראות, ארבעה דיומדין נראין כשמונה דברי ר' יהודה ר"מ אומר שמונה נראין כשנים עשר: ארבעה דיומדים וארבעה פשוטין, גובהן עשרה טפחים רוחבן ששה ועוביים כל שהוא *וביניהן כמלא שתי רבקות של שלש שלש בקר דברי ר"מ, ר' יהודה אומר של *ארבע קשורות ולא מותרות, אחת נכנסת ואחת יוצאת, מותר להקריב לבאר ובלבד שתהא פרה ראשה ורובה בפנים ושותה. מותר להרחיק

דליכא ליה קוברין · שיש לו יורשין : באיסרטיא · דרך כבושה : מפניהו · ואי סלקא דעתך קנה מקומו היכי מצי לסלוקיה מהתם : במת מוטל על המיצר · שמושכב ברוחב הדרך ממיצר למיצר מתוך שניתן רשות לפנותו מפני כהנים ועושי טהרות שלא יאהילו עליו מפניהו לכל רוח שירצה : שמלח סדומית יש כו' · ואמור רבנן (ברכות דף מ ·) אחר כל אכילתך אכול מלח ומשום מלח שטבל בו אצבעו תיקנו מים אחרונים : כי קורטא בכורא · בכור מלח יש מעט מאותו מלח סדומית כמין קורט קטן : כייל מלחא מאי · מדד מלח לאחרים צריך ליטול ידיו או לא : כל שכן · דצריך : אכסניא · חיל הבא למלך ישראל להלחם על אויביהם וישראלים הם : דמאי · ספק מעושר ספק אינו מעושר דרוב עמי הארץ מעשרין הן וחומרא דרבנן היא וגבי הנך אקילו רבנן : לוקין על עירובי תחומין : דכתיב "אל יצא איש ממקומו" ומהכא ילפינן תחומין בפ' מי שהוציאוהו (לקמן דף נא ·): (שבכלל)· לאו **שניתן לאזהרת מיתת ב"ד הוא דס"ד אל יוציא הוא ונפקא לן הוצאה מרשות לרשות מיניה והויא אב מלאכה היא וממיתין עליה : וכל לאו שניתן לאוסרם · שלא יעשה כן שמתחייב עליו מיתת ב"ד אין לוקין עליו אפי' לא התרו בו למיתה והתרו בו למלקות דהשתא לא מיקטיל אפי' הכי לא לקי דלאזהרת מיתה ניתן ולא למלקות : אל יצא כתיב · ואין כאן לשון הוצאת משוי :

הדרן עלך מבוי שהוא גבוה

עושין פסין לבירות · שברשות הרבים ובירות עצמן רשות היחיד הן שעמוקים עשרה ואין יכול למלאות מהן ועושים פסין אלו להכין להן היקף שיהו הפסין הללו עושין את סביבות הבור רשות היחיד וימלא ויוציא ויניח שם ותיכנס בהמתו ותשקה : דיומדין · עמודין הנראין כשנים שעשוי כמרזב שלא וכשנועצו בקרקע לפאת דרומית מערבית נוטה (ב) דופנו אחד *למזרח וידו אחד *לצפון והשני לפאת מערבית צפונית נוטה ידו אחד *למזרח וידו אחד *לדרום וכשיתן ארבעתן לד' הפינות נמצא לכל רוח ב' אמות דופן אמה כנגד אמה והריוח בינתים : פשוטין · באמצע נותן לכל רוח לוח רחבה אמה ובגמרא מפרש באיזה טור בעי ר' מאיר פשוטין דהא מודה ר' מאיר שיכול להניח י' אמות ריוח בינתים כדמפרש ואזיל : וביניהם כמלא שתי רבקות וכו' · דהיינו עשר אמות כדמפרש בגמרא ואם פחות כ"ש שהוא יפה : קשורות · חומרא הוא למעט מריוח שבינתים : ולא מותרות · בגמרא פריך היינו קשורות : אחת נכנסת ואחת יוצאת · קולא הוא דלא בעינן עשר מטלטלות אלא שוחקות : מותר להקריב · פסים לבאר ולעשות ההיקף קצר : ובלבד שתהא · מחפת הבאר עד בין הפסין כדי ראשה ורובה של פרה אבל בציר מהכי לא דילמא ממשיך אחר פרתו ומפיק לדוולא חוץ למחיצה וקא מפיק מרשות היחיד לרשות הרבים :

מים אחרונים חובה · עכשיו לא נהגו במים אחרונים דאין מלח סדומית מצוי בינינו אי נמי ②לפי שאין אנו רגילים לטבל אצבעותינו במלח אחר אכילה : ואת אכסניא דמאי · פ"ה וישראלים הם מיהו ②בירושלמי איכא פלוגתא דאיכא דמוקי לה בנכרים ואפ"ה איצטריך לאשמועינן דמאכילין אותם דמאי, דטבל אסור בהנאה *ובדמאי הקילו :

אמר רב הונא תנא בית שמאי אומרים · לא שייך כאן להקשות וכי טעמא דב"ש אתא לאשמועינן דקמ"ל דאי משכחת תנא דאמר אין מאכילין לא תיחוש לה דב"ש היא וכה"ג אמרי' בפרק בתרא דיבמות (דף קכב·) :

אל תפנו אל האובות הכי נמי דלא לקי · וא"ת אין הכי נמי דהא לאו שאין בו מעשה הוא וי"ל דפריך למ"ד לוקין עליו אי נמי עקימת שפתיו הוי מעשה : לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד · פ"ה (ג) כמו אל יוציא הוא ונפקא לן הוצאה מרשות לרשות מינה ומשני אל יצא כתיב ואין כאן לשון הוצאת משוי וקשה לפי' מה צריך כלל להזכיר דהוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד כיון דמקשה מכח דבעי למימר דאתי קרא להוצאה ולא לתחומין ועוד מה מקשה ר' יונתן והא ר' עקיבא ס"ל *תחומין דאורייתא ונפקא ליה במי שהוציאוהו (לקמן דף נא·) מאל יצא ואם בא ר' יונתן לומר דמסתבר כמ"ד דרבנן על זה לא היה חולק רב אשי דהא בכל דוכתא פשיטא ליה להש"ס דעירובי תחומין דרבנן כדאמר בפרק בכל מערבין (שם דף לו:) דא"ל רבא לרב נחמן מאן האי תנא דאפילו בדרבנן לית ליה ברירה ובפרק מי שהוציאוהו (שם דף מו·) א"ל רבא לאביי מכדי עירובי תחומין דרבנן מה לי יחיד במקום רבים כו' ועוד דמשמע בכל דוכתא דהוצאה כתיב ביה בשבת דבפר' כיצד צולין (פסחים דף פה:) אמרי' המוציא בשר פסח מחבורה לחבורה אינו חייב עד שיניח הוצאה כתיב ביה בשבת ולא מצינו לשון הוצאה בשבת אלא מהאי קרא דאל יצא איש ובפרק קמא דהוריות (דף ד·) יש ספרים דגרסי בהדיא והא הוצאה כתיב *אל יצא איש ממקומו ונראה לפרש דבין ר' יונתן ובין רב אשי נפקא להו הוצאה מאל יצא כדמשמע בכל מקום והכי משמע פשטי' דקרא שאל יצא בשבת עם כליו ללקוט את המן כדרך שעושין בחול וסבר ר' יונתן אפי' למ"ד תחומין דאורייתא לא לקי דכיון דמהאי קרא נמי נפקא לן איסור הוצאה דהוי מיתת ב"ד ורב אשי משני מי כתיב אל יוציא דהוי עיקר קרא בהוצאה דאז ודאי לא היו לוקין עליו אע"ג דלתחומין נמי אתי אל יצא כתיב וכיון דעיקרו בלשון יציאה לוקין עליו אע"ג דאתי נמי לאיסור הוצאה ואע"ג דהוצאה נפקא לן בריש הזורק (שבת דף צו:) מויכלא העם מהביא איצטריך תרי קראי חד להוצאת עני וחד להוצאת בעל הבית ומשום דהוצאה מלאכה גרועה היא איצטריך תרי קראי כדפרישית בשבת (דף ב· ד"ה פשט) והא דמשמע הכא דאי הוה עיקר קרא בהוצאה כמו בתחומין לא הוה לקי לכולי עלמא אע"ג דבתחומין ליכא מיתה ובמרובה (ב"ק דף עה:) גבי עדים שהוכחשו בנפש ולבסוף הוזמו משמע דלוקין למאן דאמר אין נהרגים משום דלא חשיב לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין וגם מפורש :

הדרן עלך מבוי שהוא גבוה

עושין ארבעה דיומדין · והא דאמר לעיל (דף טו:) הכי אגמריה רחמנא למשה לא תפרוץ רובה היינו היכא דליכא שם ד' מחיצות כי הכא דהואיל ואיכא בכל צד אמה מכאן ואמה מכאן חשיב פתח :

וארבעה פשוטין · וליכא למימר הכא דאתי אוירא דהאי גיסא והאי גיסא ומבטלי ליה דלגבי עולי רגלים הקילו (ד) ואוקמה אדאורייתא :

[ואפשר דדוקא בפשוטין דרחבי' אמה לא אמרי' מדאורייי' דלא אתי אוירא ומבטל ליה דהא גבי עמודי החצר פירש בריש מס' דאתי אוירא ומבטל להו מדאורייתא · ת"י] [ובגיניהן כמלא שתי רבקות · לא קאי אבקר דלעיל דלא מהני פשוטין [illegible] ולא אמרי' אתי אוירא ומבטל ליה · ת"י] אפי'

אל תפנו אל האלילים : מתני' וחותכן שש ועוביין כו' עיין סוכה דף ד' ע"ב תוד"ה דיומד :

עין משפט נר מצוה

קיב א מיי' פ"ג מהלכות אבל הלכה ח' סמ"ג לאוין רלה טוש"ע י"ד סי' שסד סעיף ג [וכרב אלפס ריש הלכות טומאה דף סג.]

[ועי' תוס' ברכות מו. ד"ה ומאכילין] :

קיג ב ג מיי' פי"ח מהל' טומאת מת הלכה ז' ופ"ט מהל' נזקי ממון הלכה ג' טוש"ע י"ד סי' שסד סעי' ג' וטור חו"מ סי' רעד :

קיד ד ה מיי' פי"ו מהל' ברכות הל' ג ופ"ז מהל' מלכים הלכה יג טוש"ע או"ח סימן קפא סעיף ח :

קטו ו מיי' פ"י מהלכות מעשר הלכה יא ופ"ו מהל' מלכים שם :

קטז ז מיי' פ"ו מה' מלכי' שם ופ"א מהל' עירובין הל' ג טוש"ע או"ח סי' שצו סעי' ב :

קיז ח מיי' פכ"ז מהלכות שבת הל' א סמג לאוין סה :

א ט י כ מיי' פי"ז מהל' שבת הלכה כו :

ב ל מיי' שם הלכה כט :

רבינו חננאל

יהודה בן תימא אומר אף חונין בכל מקום ובמקום שנהרגין שם נקברין ואע"פ שאין שם מת מצוה · ואיזהו מת מצוה כל שאין לו קוברין · אבל קורא ואחרים עונין אותו אין זה מת מצוה · ופטורין מרחיצת ידים · אמר אביי לא שנו אלא מים ראשונים אבל מים אחרונים חובה · מפני שיש מלח סדומית · ומסמאת את העינים ומשתכחא קורטא בכורא ואפילו הכי מלחא צריך : ופטורין מדמאי שהם אכסניא · ורוב כנעניי' העניים ... העניים דמאי ואת האכסניא דמאי וכן אי' בה"ת : ופטורין מלערב · ואוקימנא בעירובי חצירות · ואקשינן ויש חצירות במחנה ופרקינן כדתניא שם בן שירא מחנה היה אהלים שבשיירא חייבין בעירוב אהלים שבמחנה פטורין מעירוב [שיירא] (שאר) [כלם אהלי'] הדרין כשדירין שבחצר. אבל עירובי תחומין אפי' במחנה חייבין דתני' ר' חייא לוקין על עירובי תחומין דבר תורה דכתיב אל יצא איש ממקומו ביום השביעי · ואקשינן וכי לוקין על לאו שבכלל (ולאו) [ולא] אלא מעתה דכתיב אל תפנו אל האובות ואל הידעונים וכו' הכי נמי דלא לקי הכי קשיא לן לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד (הוא) וכל לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד אין לוקין עליו : מתקיף ליה רב אשי מי כתיב אל יוציא אל יצא כתיב ואל יצא פי' בהוצאת חפץ אזהרת מיתת ב"ד ביציאת תחומין אין שם מיתה :

הדרן עלך מבוי · עושין פסין לביראות ד' דיומדין נראין כח' דברי ר' יהודה כו' :

מסורת הש"ס

יבמות פט: סוף מג:

[ב"ק פא:] שם

חולין קה: [ע"ש שמביא בשם רב יהודה בר' חייא ועי' תוס' חולין קה: ד"ה מים לאחרונים גרסו בכלל אבל מים אחרונים חובה דאמר וכו'] ברכות מ. שבת קכ"ו : דמאי פ"ג מ"א [לקמן נא. פסחים סה:]

פ"א וכי לוקין על לאו של שביתה [שבת קכד : ב"ק עד : סנהדרין סו: מכות יג: שבועות ד.]

נ"ל למערב נ"ל לדרום נ"ל למערב נ"ל לצפון כ"ה כפי' יוחנן

הגהות הב"ח

(א) גמ' מפניהו לכל רוח שירצה [illegible] (ב) רש"י ד"ה דיומדין וכו' טפח לצד אחד [illegible] (ג) תוס' ד"ה לאו [illegible] יוציא הוא : (ד) [illegible] ולאכנס דלגבי עולי רגלים [illegible] ואוקמה אדאורייתא :

גליון הש"ס

גמ' אלא מעתה דכתיב : אל תפנו אל האובות . [illegible]

נושא: מים אחרונים חובה

נושא: אכסניא מותר בדמאי

[סוטה מה:]

נושא
הדרנו של פרק ג' תחום שבת
מבנה
שלוש בהנהגת קושית ר' יונתן

נושא
מח' ר"מ ור' יהודה בשיעורים הקשורים לפסי ביראות
מבנה
③ - ג' בבות של המשנה שבהן חולקים התנאים